

Opvoedingsondersteuning als bijzondere vorm van preventie

Verwerkingsopdrachten

Marga Burggraaff-Huiskes

in samenwerking met

Geraldien Blokland

Zesde, herziene druk

uitgeverij
coutinho | C

bussum 2016

Deze **verwerkingsopdrachten** horen bij de zesde, herziene uitgave van *Opvoedingsondersteuning als bijzondere vorm van preventie* van Marga Burggraaff-Huiskes in samenwerking met Geraldien Blokland

© 1999/2016 Uitgeverij Coutinho bv

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl).

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16h Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

Eerste druk 1999

Zesde, herziene druk 2016

Uitgeverij Coutinho

Postbus 333

1400 AH Bussum

info@coutinho.nl

www.coutinho.nl

Noot van de uitgever

Wij hebben alle moeite gedaan om rechthebbenden van copyright te achterhalen. Personen of instanties die aanspraak maken op bepaalde rechten, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met de uitgever.

ISBN 978 90 469 0509 8

NUR 847

1 Opvoedingsondersteuning en preventie

- 1 (In tweetallen) Hoe is je eigen opvoeding van 0 tot 12 jaar verlopen? Ging het vanzelf of niet? Waarom wel of niet? Denk daarbij aan de invloeden vanuit jezelf als kind, vanuit je ouders, vanuit jullie omgeving.
 - Bespreek dit zo mogelijk met je ouders en vraag hun mening hierover.
 - Wissel jullie ervaringen uit en maak een vergelijking.
- 2 Interview iemand uit je omgeving die kortgeleden (tussen nu en een jaar geleden) een kind heeft gekregen. Vraag hoe het aanpassen aan de rol van ouder verlopen is. Gaat opvoeden bij haar of hem vanzelf? Bestaat er behoefte aan informatie of steun en zo ja, van wie? Beschrijf dit op één A4'tje.
- 3 Zoek een boek over ontwikkelingspsychologie, bijvoorbeeld de vijfde editie van *Ontwikkelingspsychologie* van Robert S. Feldman (2013).
 - Lees het door jou gekozen boek, geef op één A4'tje je mening erover en geef aan wat jij aan dit boek denkt te hebben als je straks werkt.
- 4 Zoek een boek over opvoeden, bijvoorbeeld *Meer dan opvoeden. Perspectieven op het werken met ouders* van Carolien Gravesteijn en Monica Aartsma (2015).
 - Lees het door jou gekozen boek, geef op één A4'tje je mening erover en geef aan wat jij aan dit boek denkt te hebben als je straks werkt.
- 5 Ga een gesprek aan met een vriend of vriendin en onderzoek welke normen en waarden over het opvoeden van kinderen bij jullie gelijk zijn en welke verschillend. Weten jullie ook hoe dat komt? Maak een verslag van jullie bevindingen.
- 6 Wat zijn volgens jou vijf essentiële ontwikkelingsmomenten in de ontwikkeling van opvoedingsondersteuning in de periode van ongeveer 1916 tot 2016?
- 7 Zoek met behulp van internet gegevens op over een van de wetten genoemd in paragraaf 1.3 en formuleer de gevolgen ervan voor de praktijk van de opvoedingsondersteuning op één A4'tje.
- 8 Kies een wet uit (kijk bijvoorbeeld op wetten.overheid.nl) en formuleer twee kritiekpunten en twee positieve reacties erop.
- 9 Wat zijn volgens jou de drie belangrijkste punten uit de nieuwe Jeugdwet?

2 Opvoedingsondersteuning in deze tijd

- 1 Kies een bepaalde groep ouders uit binnen onze bevolking. Beschrijf deze groep. Zoek in recent onderzoek na welke vragen of problemen zij hebben bij het opvoeden van hun kinderen. Je kunt zoeken in landelijk onderzoek (zie de literatuurlijst achter in het boek) of in onderzoek dat in je eigen stad, bijvoorbeeld door de gemeente, is uitgevoerd.
- 2 Als jij zelf een probleem hebt en je wilt hulp vragen van een ander, welke eigenschappen of vaardigheden verwacht je dan van die persoon?
- 3 Stel, jij bent een gemeenteambtenaar, verantwoordelijk voor beleid ten aanzien van opvoedingsondersteuning. Je moet een beleidsplan voor opvoedingsondersteuning schrijven. Formuleer vijf aandachtspunten voor het nieuw te maken beleid.
- 4 Zoek op de website van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (www.rijksoverheid.nl/ministeries/szw) de actuele zaken rond opvoedingsondersteuning op. Geef je mening over de uitgangspunten van het beleid op één A4'tje.
- 5 (In tweetallen) Ga met een medestudent op bezoek bij een organisatie (of maak een afspraak voor een telefonisch interview) in jullie eigen wijk/buurt, zoals het buurtwerk, maatschappelijk werk, een kinderdagverblijf, de (deel)gemeenteraad of de basisschool.
 - Stel vragen aan een professional over het beleid van de organisatie ten aanzien van opvoedingsondersteuning. Beschrijf een programma waarmee de organisatie werkt of een activiteit die ze uitvoert. Neem zo mogelijk schriftelijk materiaal over het programma mee.
 - Maak een verslag van minimaal twee A4'tjes.
- 6 Kies een boek over gedragsproblemen en/of gedragsverandering, bijvoorbeeld *Gedragsproblemen. Ontwikkelingen en risico's* van J.D. van der Ploeg (2014) of *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen* van Trix van Lieshout (2015). Zie de literatuurlijst achter in het boek voor meer suggesties. Lees het door jou gekozen boek en beschrijf wat je er, naar jouw mening, aan hebt als je straks werkt. Welke vaardigheden moet iemand hebben die werkt met kinderen met gedragsproblemen en hun ouders?
- 7 Wat zijn volgens jou de drie belangrijkste punten in het overheidsbeleid met betrekking tot opvoedingsondersteuning voor het jaar 2016? Bespreek dit met een medestudent. Beargumenteer je keuzes.
- 8 Ga na hoe het beleid met betrekking tot opvoedingsondersteuning in jouw woonplaats op dit moment is. Geef vijf verbeterpunten, met argumenten omkleed.
- 9 Bezoek een CJG in je woonplaats en vraag de medewerkers welke knelpunten ze het laatste halfjaar vooral tegenkomen. Beschrijf je bevindingen op één A4'tje.

- 10 Welk Bureau Jeugdzorg is er in jouw omgeving? Probeer contact te zoeken met een vraag tot consultatie. Gaat dat gemakkelijk of niet?
- 11 Vraag bij een professional in je buurt na in welk wijkteam hij/zij functioneert en hoe zijn/haar ervaring daarmee is.
- 12 Wat moet er volgens jou in jouw woonplaats gebeuren om de transformatie Opvoedingsondersteuning en Jeugdhulp te laten slagen? Vraag ook drie verschillende professionals naar hun mening.
- 13 Geef je mening over het in paragraaf 2.3 verwoorde overheidsbeleid ten aanzien van opvoedingsondersteuning. Wat vind je van de veronderstelde medeverantwoordelijkheid van de overheid ten aanzien van de kinderen? Zoek in kranten of op internet een recent artikel (niet ouder dan twee weken) over het overheidsbeleid op dit gebied en plaats dit in het hierboven beschreven kader. Denk je dat opvoedingsondersteuning de toeloop naar de jeugdhulpverlening kan verminderen? Waarom wel? Waarom niet?
- 14 Vind je dat er iets aan het overheidsbeleid moet veranderen? Zo ja, wat dan? Zo nee, waarom niet?
- 15 Maak een lijst van organisaties in je eigen wijk of buurt die zich bezighouden met opvoedingsondersteuning. Maak zo mogelijk een afspraak met een professional van een van deze instellingen en spreek deze lijst door. Maak een onderscheid tussen buurtgerichte, stedelijke, regionale en provinciale instellingen. Zet er zo mogelijk namen van sleutelfiguren bij.
- 16 Organisaties voor opvoedingsondersteuning willen graag vraaggericht werken! Ga voor de wijk of buurt uit opdracht 15 na of de vraag van ouders onderzocht is en hoe men deze wetenschap gebruikt. Heb je zelf suggesties? Als jij zelf professional zou zijn in die wijk, hoe wil je dan achter de vraag van ouders komen?
- 17 Zoek publicaties over een jeugdmonitor op internet. Stel je voor dat je beleidsambtenaar van een gemeente bent en stel drie beleidsaanbevelingen op voor het lokaal jeugdbeleidsplan.

3 Theorieën en modellen, en het belang van effectiviteit

- 1 Beschrijf het levensloopmodel voor de fase 'adolescentie'. Wat zijn de ontwikkelingsopgaven voor een adolescent? Wat zijn de opvoedingsopgaven voor de ouders? Wat is het einddoel van deze fase? Welke factoren zijn van invloed op het proces? Vergelijk je bevindingen met de beschrijving van de adolescentie in de zevende editie van *Ontwikkelingspsychologie II. Levensloop vanaf de jongvolwassenheid* van Robert S. Feldman (2015). Op welke onderdelen klopt jouw beschrijving? Op welke onderdelen wijkt ze af?
- 2 Kies een voorlichtingsbericht (een folder, een tv-spot of -programma, een gesprek, enzovoort) van de speltheek, de bibliotheek, een brede school, de thuiszorg, de GGD of het Centrum voor Jeugd en Gezin bij jou in de buurt. Ga na of het bericht de doelgroep bereikt, via welk kanaal dit gebeurt en welke rol de bron daarbij speelt. Breng dit voorlichtingsbericht in kaart aan de hand van het model uit figuur 3.3 in het boek (blz. 75).
- 3 (In tweetallen) Ga na welke sociale steun jij nu zelf ontvangt in termen zoals beschreven in het kader 'Sociale steun' in het boek (blz. 80). Breng in kaart van wie je steun krijgt en of je er zelf moeite voor doet. Ben je je altijd bewust van deze steun en ervaar je deze als positief? Kun je dit bespreken met de persoon (personen) van wie je de steun ontvangt? Aan wie geef jij sociale steun? Doe je dat bewust of gaat het 'vanzelf'? Bespreek dit met medestudenten en let daarbij vooral ook op overeenkomsten en verschillen.
- 4 Kies een voorbeeld van een project voor pedagogische preventie. Zoek er informatie over en beschrijf op welk(e) theoretisch(e) model(len) dit project gebaseerd is.
- 5 Beschrijf de situatie van Peter en Martijn (zie paragraaf 3.2.3) in termen van levensloop en van sociale steun.
- 6 Lees een hoofdstuk uit een boek of een artikel over het levensloopmodel (zie hiervoor de literatuurlijst achter in het boek). Geef drie argumenten voor het gebruik van dit model. Geef ook drie argumenten waardoor je het, misschien in bepaalde situaties, liever niet zou gebruiken.
- 7 Maak een analyse van het gezin in het voorbeeld in paragraaf 3.3.1 (blz. 86) en beschrijf hoe jij als werker hiermee om zou gaan. Ga hierbij uit van het levensloopmodel en gebruik de begrippen die daarbij horen. Wat zou je van deze ouder nog meer willen weten om het model goed te kunnen gebruiken? Voor een goede analyse moet je antwoord zien te krijgen op de volgende vragen:
 - In welke fase van de ontwikkeling bevindt het kind zich?
 - Hoe zijn tot nu toe de ontwikkelingsopgaven verlopen?
 - Wat is er bekend van aangeboren kenmerken bij het kind en de ouders?
 - Hoe is de situatie van de ouder(s) ten aanzien van partner en sociaal netwerk?
 - Hoe zijn de opvoedingstaken tot nu toe verlopen?
 - In hoeverre is er sprake van effectief ouderschap?

- 8 Wat zijn volgens jou het belangrijkste verschil en de belangrijkste overeenkomst tussen het balansmodel (figuur 3.2 in het boek) en het competentiemodel (figuur 3.4 in het boek)?
- 9 Voer een gesprek met een ouder/cliënt of met een medestudent waarbij je aan het einde van het gesprek samen met de cliënt een draaglast-draagkrachtafweging maakt. In het gesprek zul je de volgende gegevens moeten verzamelen:
 - Wat zijn de risicofactoren? Deel deze in op micro-, meso- en macroniveau.
 - Vraag de cliënt hoe zwaar de risicofactoren voor hem zijn in het dagelijks leven.
 - Wat zijn de beschermende factoren? Deel deze in op micro-, meso- en macroniveau.
 - Vraag de cliënt hoeveel steun de beschermende factoren hem bieden in het dagelijks leven.

Schrijf een verslag over het gesprek waarbij je het volgende meeneemt:

- Zit je met de cliënt op één lijn wat betreft de inschatting van de draaglast en de draagkracht? Indien er verschillen zijn: hoe komt dit?
- Past het huidige behandelplan goed bij deze verhouding tussen draaglast en draagkracht? Beargumenteer je antwoord. Denk daarbij aan het volgende: richt de hulpverlening zich op het belangrijkste?

(Opdracht gemaakt door Monique Engelbertink van de Academie Mens en Maatschappij, Hogeschool Saxion.)

- 10 Beschrijf nog een keer hoe jij als werker om zou gaan met het gezin uit het voorbeeld in paragraaf 3.3.1 (blz. 86). Ga nu uit van het competentiemodel en gebruik figuur 3.4 uit het boek bij jouw beschrijving.
- 11 Zoek een opvoedingsondersteuningsprogramma uit waar de opvoedingsomgeving duidelijk een rol speelt. Beschrijf de kansen en knelpunten die dat met zich meebrengt.
- 12 Wat is je mening over de positieve psychologie? Hoe kun je deze in preventieprojecten gebruiken? Geef drie mogelijke toepassingen.
- 13 Welk belang hecht je aan de systeemtheorie? Zoek op internet vijf argumenten om deze theorie wel of juist niet meer in te zetten bij opvoedingsondersteuningsprojecten.
- 14 Zoek via internet informatie over community psychology. Vind je dat deze in Nederland meer toegepast moet worden? Noem vijf mogelijke punten voor gebruik.
- 15 Kies een project uit en kijk hoe de effecten ervan worden gemeten. Hoe zou jij in je eigen werk effectmeting willen gebruiken?

4 Het 'vak' opvoedingsondersteuning

- 1 Oefen als tweetal in een rollenspel gesprekken met verschillende typen ouders.
 - Rol ouder: stelt geen rechtstreekse vragen, is wel gemotiveerd om naar de eigen situatie te kijken.
 - Rol professional: werkt in een organisatie waar opvoedingsondersteuning in het beleid hoort; probeert sociale steun te geven.

Speel tien minuten, wissel ervaringen uit en breng in kaart welke aspecten in het gesprek een rol hebben gespeeld. Verzin een ander type ouder en speel het gesprek nog een keer, waarbij je wisselt van rol. Schrijf van beide gesprekken een verslag op één A4'tje.

- 2 Ga in gesprek met een professional van een organisatie in jouw buurt die met opvoedingsondersteuning werkt: AMW, buurthuis, thuiszorg, GGD, Centrum voor Jeugd en Gezin enzovoort. Leg hem het stappenplan uit figuur 4.3 voor en vraag wat ze ervan vinden. Schrijf een verslag van het gesprek.
- 3 Bezoek een CJG en vraag wat daar de consultatiemogelijkheden voor professionals zijn. Ga na hoe dat in zijn werk gaat.
- 4 Zoek een signaleringslijst op van een van de genoemde problematieken. Gebruik hiervoor de documentatie van een ggz-instelling, een GGD enzovoort.
- 5 Vraag een beleidsplan op van een organisatie voor jeugd in je stad en ga na of er iets gemeld wordt over opvoedingsondersteuning. Geef aan hoe deze volgens jou in deze organisatie zou moeten worden vormgegeven.
- 6 Verzamel schriftelijk voorlichtingsmateriaal over de ontwikkeling en het opvoeden van kinderen. Beperk je zoektocht tot een bepaalde leeftijdscategorie (bijvoorbeeld het schoolkind) of een bepaald thema (bijvoorbeeld drukke kinderen). Geef je mening over het verzamelde materiaal.
- 7 Ga na waar in je eigen buurt of wijk ouders terechtkunnen voor individuele opvoedingsondersteuning. Vraag folders, verzamel adressen, enzovoort.
- 8 Vraag aan een ouder die je kent waar en met wie hij of zij het meest praat over de ontwikkeling en het opvoeden van zijn of haar kind. Vraag wanneer het laatste gesprek was en waar het over ging. Maak hiervan een verslag.
- 9 Speel een rollenspel in drietalen. Eén persoon is de ouder van Tom, van 4 jaar. Hij is een erg druk kind, vinden zijn ouders. Ze maken zich zorgen over hem en worden ook erg moe van hem. De andere speler is de juf van Tom. Zij vindt hem wel druk, maar er is haar niets bijzonders opgevallen. De derde persoon is de observator bij het gesprek. Iedere speler stelt zichzelf

een doel voor het gesprek, maar vertelt dit niet aan de anderen. Voer een gesprek van tien minuten. Wissel ervaringen uit. Is je doel gehaald? Maak met elkaar een verslag van dit rollenspel.

- 10 Zoek in je eigen woonplaats een project waar zelfhulp en sociale ondersteuning doelstellingen zijn. Verzamel informatie en eventueel folders over het project.
- 11 Zoek in een boek of in een bestaand projectplan op in welke stappen er aan een project gewerkt wordt. Vind je de opzet goed? Zo niet, geef dan aan wat er volgens jou aan ontbreekt.
- 12 Zoek in je eigen wijk of buurt een activiteit die nu uitgevoerd wordt die zelf bedacht is of in de praktijk is ontstaan. Beschrijf het project in het kort en geef aan wat je er goed of verkeerd aan vindt.
- 13 Stel zelf een plan op voor een fictief project. Beschrijf alle stappen die erbij horen en geef aan welke doelen elk onderdeel heeft en wat het einddoel van het project is.
- 14 Kies een bestaand, geëvalueerd project, zoals Moeders Informeren Moeders, Communities That Care, Opstap, Home-Start of Triple P. Zoek er een beschrijving van en ga na waar en hoe het geïmplementeerd wordt. Maak hiervan een verslag.
- 15 Zoek een boek dat (gedeeltelijk) gaat over de effectiviteit van projecten. Geef op één A4'tje weer wat volgens jou het belangrijkste is bij het verkrijgen van effectieve doelen van een project.
- 16 Verdiep je in het KIPIZIVERO-project (zie paragraaf 4.7). Geef je mening hierover met argumenten. Is er nog een andere groep ouders waarvoor zo'n aanpak goed zou zijn?
- 17 Welke projecten zou je bedenken voor kinderen van vluchtelingen en hun ouders?
- 18 Ga naar www.monitortransitiejeugd.nl. Noem drie positieve en drie negatieve resultaten uit de Monitor Transitie Jeugd. Beschrijf wat jij in je werk eraan denkt te hebben.
- 19 Geef op één A4'tje je mening over de volgende uitspraken:
 - Generalisten zijn alleskunnners die van alles nét niet genoeg weten.
 - Specialisten zitten samen aan de koffietafel en hebben korte lijntjes met elkaar.

5 Opvoedingsondersteuning in de keten van welzijn, steun en hulp

- 1 Neem de lijst die je hebt gemaakt in opdracht 15 van hoofdstuk 2. Ga na hoe de instellingen en sleutelfiguren op deze lijst met elkaar omgaan. Zijn ze elkaar bekend/onbekend? Maken ze van elkaar gebruik? Zo ja, hoe? Is er afstemming en samenwerking? Zijn er grote projecten? Wat zijn de knelpunten in de wijk?
- 2 Maak een overzicht van preventieve activiteiten voor ouders die plaatsvinden in je eigen wijk. Denk aan pedagogische spreekuren, CJG, cursusaanbod, themabijeenkomsten, spelotheken enzovoort. Geef een oordeel over dit aanbod. Vind je het voldoende of niet? Zo nee, waarom niet? Wat kan er volgens jou nog meer gebeuren?
- 3 Zoek een artikel in een krant of tijdschrift of op internet dat gaat over een project rond opvoedingsondersteuning waarin samengewerkt wordt door verschillende instellingen. Geef aan waar die samenwerking uit bestaat. Geef je mening erover.
- 4 Ga bij jezelf na in welke situaties jij in je leven hebt kunnen participeren in de besluitvorming. Was dat in je gezin, op de basisschool, in het voortgezet onderwijs, op de sportclub? Beschrijf hoe je dit hebt ervaren. Wat is je mening over de mogelijkheden tot participatie op je huidige opleiding?
- 5 Beschrijf vijf verschillende manieren waarop kinderen in de leeftijd van 6 tot 15 jaar kunnen participeren in verschillende leefgebieden, zoals het gezin, de school, de vrijetijdsumgeving.
- 6 Kies een project dat je eerder bij deze opdrachten hebt beschreven. Hoe is de participatie van jeugdigen en ouders in dat project geregeld? Als er geen participatie is, hoe zou jij die dan willen realiseren?
- 7 Beschrijf een situatie waarin jijzelf in aanraking bent gekomen met volwassenen die een houding hadden van 'wij weten wat goed voor je is, wij weten het beter, wij hebben ervoor geleerd'. Hoe heb je dat ervaren en hoe ben je ermee omgegaan?
- 8 Ga een discussie aan met twee klas- of groepsgenoten over het al dan niet gedwongen deelnemen van ouders van 'criminele' kinderen aan opvoedingsondersteuning, bijvoorbeeld in de vorm van 'opvoedcursussen'. Beschrijf het verloop en de uitkomst van de discussie op één A4'tje.
- 9 Kies een vorm van jeugdhulpverlening die je aanspreekt. Zoek een organisatie in je eigen buurt die zich met deze vorm van jeugdhulpverlening bezighoudt. Bel de organisatie op of ga zo mogelijk op bezoek, en verzamel informatie over de werkwijze van deze organisatie.

- 10 Vergelijk het materiaal dat je in opdracht 9 bij elkaar gezocht hebt met het materiaal dat je klasgenoten hebben verzameld. Maak met elkaar een overzicht van de organisaties voor jeugdhulpverlening die jullie in je eigen omgeving gevonden hebben. Ontbreken er vormen van hulpverlening die volgens jullie wel zouden moeten worden aangeboden?
- 11 Hoe werd je te woord gestaan bij de organisatie die je belde of bezocht voor opdracht 9? Voelde je je welkom? Zou je je als (toekomstig) professional met een vraag tot deze organisatie wenden? Zou je afgaande op dit contact met de organisatie kunnen samenwerken? Waarom wel of niet? Wat is er volgens jou voor nodig om als professional 'in de eerste lijn' goed te kunnen samenwerken met een organisatie voor jeugdhulpverlening? Wat mag de organisatie van jou verwachten?
- 12 Vergelijk de werkwijzen van Triple P en Home-Start met elkaar. Beschrijf waarom het ene project als preventief gedefinieerd wordt en het andere als curatief.
- 13 Beschrijf twee voorbeelden van ouderbegeleiding die jou aanspreken. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld *Handboek Methodische ouderbegeleiding 2. Naar een psychologie van ouderschap. Besef van verantwoordelijk-zijn* van Alice van der Pas (2015), of kijk op de site van het Nederlands Jeugdinstituut (www.nji.nl). Ook kun je zoeken bij hulpverleningsorganisaties in je omgeving.
- 14 Vergelijk nog eens goed de visies en uitgangspunten van opvoedingsondersteuning en ouderbegeleiding. De overeenkomsten hiertussen zijn in paragraaf 5.6 genoemd. Wat zijn volgens jou de belangrijkste verschillen?

6 Methoden en programma's

- 1 Onderzoek hoe in jouw gemeente of wijk het ondersteuningsaanbod voor ouders eruitziet en met welke programma's of interventies er wordt gewerkt. Beoordeel of het aanbod voldoende kwaliteit en variatie biedt voor ouders met uiteenlopende behoeften en kenmerken. Onderbouw je mening met argumenten.
- 2 Verdiep je nader in een van de in dit hoofdstuk besproken programma's of methoden en houd er een presentatie over voor medestudenten. In hoeverre zijn de belangrijke werkzame factoren (zoals genoemd in paragraaf 3.5) in dit programma aanwezig?
- 3 Als lid van een werkgroep opvoedingsondersteuning adviseer je de ambtenaar jeugdbeleid in een middelgrote gemeente over de samenstelling van een ondersteuningsaanbod voor ouders. Bespreek en beslis samen welke programma's of interventies een plek verdienen in een lokaal basisaanbod voor alle ouders. Als je een programma wilt aanbieden, bedenk dan ook wat daarbij komt kijken aan eventuele licenties, organisatie, kosten voor trainingen, enzovoort.
- 4 Het succes van een interventie of programma wordt bepaald door de kwaliteit van het aangeboden programma, maar wordt ook beïnvloed door cliëntfactoren en door de relatie tussen de cliënt en de hulpverlener. Zoek uit welke aspecten binnen elk van deze gebieden (programmamakwaliteit, cliëntfactoren en relationele aspecten) een rol spelen en hoe de verschillende factoren zich tot elkaar verhouden. Onderbouw dit met gegevens uit theorie en onderzoek naar de impact van uiteenlopende factoren op het resultaat van een interventie. Je kunt hierbij gebruikmaken van de publicatie *55 Vragen over effectiviteit* (zie [nji.nl/nl/Download-Nji/\(301939\)-55-Vragen-over-effectiviteit.pdf](http://nji.nl/nl/Download-Nji/(301939)-55-Vragen-over-effectiviteit.pdf)).
- 5 In gemeente X hecht men geen belang aan het gebruik van programma's of interventies die bewezen effectief zijn. De kosten spelen daarbij zeker een rol, maar daarnaast meent men ook dat goed opgeleide professionals zelf wel kunnen beslissen wat de beste aanpak is in een bepaalde situatie. De ambtenaar jeugdbeleid verwoordt het als volgt: 'Het belang van evidence-based werken wordt zwaar overdreven. Daarmee worden allerlei methodes die in de praktijk zijn ontwikkeld gediskwalificeerd.' Bespreek met elkaar in hoeverre je het eens bent met deze stelling en onderbouw je standpunt met argumenten.
- 6 In hoofdstuk 6 worden verschillende aanbiedingsvormen van opvoedingsondersteuning beschreven. Motiveer in welke situaties je de voorkeur zou geven aan individuele ondersteuning van ouders en wanneer een groepsgericht aanbod je meer van toepassing lijkt.

- 7 Bereid een eenmalige ouderbijeenkomst voor over een opvoedthema waarvan jij denkt dat het belangrijk is om ouders hierover te informeren of met elkaar in gesprek te brengen. Presenteer de opzet van die bijeenkomst aan je medestudenten en demonstreer een van de gekozen werkvormen. Beantwoord in je voorbereiding de volgende vragen:
 - Welke vorm kies je (workshop/lezing/discussiegroep enzovoort)?
 - Waarom kies je dit thema (verantwoording)?
 - Wat is het doel van de bijeenkomst? Wat moet het resultaat zijn na afloop?
 - Voor welke doelgroep ouders/opvoeders is de bijeenkomst bedoeld?
 - Hoe werf je de doelgroep?
 - Wat wil je vertellen (inhoud) en wat is de opzet van de bijeenkomst?
 - Welke werkvormen ga je gebruiken?
- 8 Er is een groot aanbod aan cursussen voor ouders. Welke cursus zou je zelf leuk vinden om te geven en waarom? Wat kun je zeggen over de kwaliteit van deze cursus en wat is er bekend over de resultaten?
- 9 Een probleem met preventieve oudercursussen is dat de doelgroep die er het meest baat bij zou kunnen hebben, zich vaak niet aanmeldt of voortijdig afhaakt. Wat zou je kunnen doen om deze doelgroep ouders naar het aanbod toe te leiden en om uitval tijdens de interventie te verminderen? Onderzoek het verschijnsel drop-out in internationale literatuur. Wat zijn de risicofactoren voor drop-out en hoe kun je die verminderen?
- 10 In gemeente X signaleert men dat de belangstelling voor oudercursussen afneemt. Wat zou daarvan de reden kunnen zijn? Hoe kan men het aanbod weer nieuw leven inblazen?
- 11 Noem een aantal belangrijke uitgangspunten voor pedagogische advisering en leg van daaruit een relatie naar de werkwijze. Wat betekent het bijvoorbeeld concreet voor je manier van werken als je de vraag van ouders centraal stelt? Hoe pak je dat aan?
- 12 Met de keuze voor wijkgericht werken is de individuele ondersteuning van ouders en gezinnen meer op de voorgrond komen te staan, evenals het generalistisch werken. Zoek uit wat deze ontwikkeling voor consequenties heeft voor de preventieve opvoedingsondersteuning en het al dan niet inzetten van specifieke programma's.
- 13 Bekijk op YouTube het filmpje over individuele gespreksvoering met een ouder (www.youtube.com/watch?v=2E2rUQEsAhE). Beoordeel individueel, of bespreek in een subgroepje, of hier sprake is van een goede samenwerking met ouders. Waarop is je mening gebaseerd?
- 14 Bij pedagogische advisering is het belangrijk om een opvoedingsvraag of lastige opvoedingssituatie om te zetten in een positief doel waar ouders aan kunnen werken. De focus ligt dan niet meer op het bestraffen van ongewenst gedrag ('Dat dwarse en ongehoorzame gedrag moet stoppen'), maar op het aanleren en het versterken van gewenst gedrag ('Hoe kan ik bereiken dat mijn kind naar mij luistert als ik hem iets opdraag?'). Ouders kunnen dat bevorderen door hun kind een duidelijke instructie te geven en bijvoorbeeld een complimentje te geven als hun kind goed luistert.

Zet de volgende wensen van ouders om in een positief geformuleerd doel en bespreek wat ervoor nodig is om dat doel te bereiken en te voorkomen dat ouders ontmoedigd raken:

- Mijn twee kinderen hebben altijd ruzie. Ik wou dat ze daar eens mee ophielden.
- Hij maakt altijd een bende van zijn kamer. Dat moet hij toch eens afleren.
- Ze zeurt de hele dag om snoep. Hoe krijg ik haar zover dat ze daarmee ophoudt?

- 15 Opvoedadviezen worden lang niet altijd opgevolgd. Bedenk een aantal oorzaken waarom ouders een advies in de wind slaan en bedenk ook wat je daar als pedagogisch adviseur aan zou kunnen doen.
- 16 Je hebt de opdracht om te onderzoeken of de ouders die het opvoedspreekuur van het CJG bezoeken ook geholpen zijn met de adviezen of de hulp die ze hebben gekregen: hebben die adviezen of heeft de hulp ertoe geleid dat het probleem waarmee ze kwamen ook is opgelost of verminderd?
Hoe pak je deze opdracht aan? Welke vragen zou je aan ouders kunnen stellen?
- 17 Zoek op internet op wat de belangrijkste principes van een oplossingsgerichte aanpak zijn. Probeer vervolgens in een rollenspel deze werkwijze toe te passen in een adviesgesprek met ouders over een opvoedprobleem. Evalueer na afloop eerst zelf hoe het ging en vraag daarna de persoon die de ouder speelde om aanvullende feedback. Bespreek de volgende twee vragen:
- Lukte het om een oplossingsgericht gesprek te voeren volgens de *solution-focused* aanpak? Benoem concrete voorbeelden waarbij dat is gelukt.
 - Op welke momenten lukte het niet of stagneerde het gesprek? Hoe zou je dat een volgende keer kunnen voorkomen?
- 18 Discussieer met elkaar over de volgende vragen:
- Gaan oplossingsgericht werken en pedagogische advisering wel samen?
 - Kun je bij oplossingsgericht werken nog informatie of advies geven, of moet alles vanuit de ouder komen?
 - Is pedagogische kennis nog relevant bij oplossingsgericht werken, of gaat het er vooral om de juiste vragen te kunnen stellen?
 - Wat heb je als professional nodig om oplossingsgericht werken goed in de vingers te krijgen?
- 19 Home-Start, Moeders Informeren Moeders, Stevig Ouderschap en VoorZorg zijn programma's die zich op min of meer dezelfde doelgroep richten en die allemaal huisbezoeken als interventiemethode hebben gekozen. Help een gemeente om de belangrijkste kenmerken van en verschillen tussen deze programma's op een rijtje te zetten. Voor welk programma moet de gemeente kiezen?
- 20 Bij een kortdurend ondersteuningsaanbod is het moeilijk om aan te tonen wat de resultaten zijn van de aangeboden hulp. Toch zullen lokale overheden daar steeds meer om gaan vragen. Onderzoek bij een aantal programma's op welke manier zij hun resultaten zichtbaar proberen te maken en doe eventueel aanbevelingen om dat te verbeteren.

- 21 Online krijg je een opvoedvraag van Sandra, de moeder van Rafael (3 jaar). Rafael krijgt enorme driftbuien als hij zich gedwarsboemd voelt. Sandra zet hem geregeld op een 'strafstoeltje' om tot bedaren te komen, maar twijfelt nu of dit wel een goede aanpak is. Het driftige gedrag neemt niet echt af en het levert veel strijd op om hem te laten blijven zitten. Zoek op internet naar betrouwbare informatie die deze moeder kan helpen bij het begrijpen van dit gedrag. Wat is de beste manier om ermee om te gaan? Formuleer je online advies op zo'n manier dat je de eigen kracht van de ouder versterkt.
- 22 Als het gaat om online hulpverlening wordt vaak gewezen op het belang van een *blended* aanbod, oftewel een aanbod waarbij online interventies of ondersteuningsvormen worden gecombineerd met andere vormen van hulp, zoals face-to-facecontacten. Zoek uit of deze combinatie van hulpvormen ook al bestaat op het gebied van opvoedingsondersteuning, of bedenk zelf een aanbod waarin je online informatie of advies aan ouders combineert met andere vormen van hulp. Richt je daarbij op een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld ouders in echtscheidingsituaties of ouders met psychische problemen.
- 23 Opvoedingsadviezen zijn vaak niet wetenschappelijk onderbouwd en sterk tijd- en cultuurgebonden, zo stelt bijzonder hoogleraar René van der Veer in zijn boek *Opvoeden door beginners. De zin en onzin van opvoedingsadvies*. Om ouders en professionals die met ouders werken te kunnen voorzien van betrouwbare informatie, biedt de Stichting Opvoeden.nl via de website www.opvoeden.nl gemeenten eenduidige en gevalideerde informatie over opvoeden, opgroeien en gezondheid voor gebruik op de website van bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin of om het werk van de sociale wijkteams te ondersteunen. Onderzoek en beoordeel op welke manier deze informatie wetenschappelijk wordt onderbouwd.
- 24 Gemeente A wil de kwaliteit van het bestaande aanbod aan opvoedingsondersteuning verbeteren en overweegt om dat te vervangen door het Triple P-programma. Wat moet je weten om de gemeente en de betrokken instellingen hierbij te adviseren en te ondersteunen? Maak een plan om de implementatie van Triple P in goede banen te leiden.
- 25 In de opvoedingsondersteuningspraktijk woedt een jarenlange discussie over het al dan niet inzetten van specifieke programma's voor (groepen) ouders met een andere culturele achtergrond. In de praktijk betreft dat meestal niet-westerse migrantenouders met een lage sociaaleconomische positie die onvoldoende worden bereikt met het bestaande aanbod aan opvoedingsondersteuning. Soms kiest men voor een aanpassing van de algemene programma's, bijvoorbeeld door onderdelen daarvan te vertalen of door voorlichters eigen taal en cultuur in te schaken voor de uitvoering daarvan. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de oudercursus Opvoeden & Zo en Beter omgaan met pubers. Soms kiest men ook voor een specifiek voor deze doelgroep ontwikkelde aanpak, zoals gebeurd is bij Coach je kind of Opvoeddebatten voor Marokkaanse vaders. Onderzoek wat de voor- en nadelen kunnen zijn van de ene of de andere keuze, en probeer deze te onderbouwen met gegevens vanuit wetenschappelijk onderzoek.
- 26 Veel programma's voor opvoedingsondersteuning slagen er onvoldoende in om vaders te bereiken. Bedenk een plan om hierin verandering te brengen en onderbouw dit met reeds opgedane ervaringen met het werven en motiveren van vaders in de praktijk.

- 27 Strategieën om het sociale netwerk rondom een gezin te versterken of in te schakelen bij de oplossing van een probleem hoeven niet uitsluitend het domein te zijn van intensievere hulpvormen, maar kunnen ook in lichtere interventies een bruikbare aanpak zijn. Zoek voorbeelden van programma's waarbij dat gebeurt, of bedenk hoe je dat in bestaande programma's zou kunnen inpassen.
- 28 Om een interventie goed onder de knie te krijgen is naast het volgen van een training ook belangrijk dat de getrainde professionals ondersteuning krijgen bij de toepassing van de interventie in de praktijk. Bedenk hoe deze methodische werkbegeleiding eruit zou kunnen zien en onderzoek bij welke interventies deze al is ingebouwd.
- 29 De richtlijn opvoedingsondersteuning is ontwikkeld voor professionals die in de jeugdgezondheidszorg werkzaam zijn. Is de richtlijn ook buiten dit werkveld bruikbaar, of is daarvoor een aanvulling nodig? Aan welke aspecten zou nog aandacht moeten worden besteed?
- 30 De beroepsverenigingen NIP, BPSW en NVO werken samen het Nederlands Jeugdinstituut aan de opstelling van richtlijnen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. De richtlijnen bieden een overzicht van actuele wetenschappelijke en praktische kennis en zijn bedoeld om professionals te ondersteunen om samen met de cliënt te beslissen wat de juiste aanpak is voor een bepaald probleem. Tot nu toe zijn de richtlijnen vooral gericht op zwaardere problematiek. Werk in subgroepjes aan een (globale) opzet voor een richtlijn met een meer preventieve invalshoek, waarbij het dus niet gaat om het aanpakken van problemen, maar om het bevorderen van competent ouderschap.